

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 21.11.2016

Saksnr.: 15-203473ASD-BORG/03

Dommere:

Lagdommer	Christian Lund
Lagmann	Eirik Akerlie
Ekstraordinær lagdommer	Erik Melander

Ankende part   Holmen Slipp Eiendom AS   Advokat Trond Ellingsen

Ankematpart   Asker kommune   Advokat Liv Zimmermann

DOM

Saken gjelder inndrivelse av kommunal avgift for bruk av vann i 2011 og 2012.

Holmen Slipp Eiendom AS (heretter hovedsakelig omtalt som Holmen Slipp) er en slipp og småbåthavn i Asker som er eiet og drevet av Gretha Zogbaum. Zogbaum overtok virksomheten i 1994 etter sin ektemann.

Holmen Slipp består av et større areal og flere bygninger. Virksomheten er knyttet til Asker kommunes vannledningsnett. Det er installert vannmålere for å måle vannforbruket to steder på eiendommen. I 2011 og 2012 var to målere plassert i tilknytning til hverandre i en innvendig kum i en bygning nord på tomta (det nordlige inntaket). Hovedmåleren målte totalforbruket av vann ved det nordlige inntaket. Bimåleren var plassert i etterkant av hovedmåleren og målte forbruket av vann som gikk til de nordlige bryggeanleggene. Forbruket som gikk til næringsbyggene ble bestemt som differansen mellom forbruket på hovedmåleren og bimåleren.

Det andre stedet det var installert vannmålere var i en kum i plenen i den sørlige delen av tomta (det sørlige inntaket). Også her var det plassert to målere. Den ene målte forbruket av vann i en ledning som gikk til de søndre bryggene. Den andre målte forbruket av vann i ledningen som gikk til boligene.

Asker kommune har en praksis hvor de sender ut avlesningskort i november hvert år til abonnenter med vannmålere. Det sendes ut ett avlesningskort for hver måler. Abonentene skal fylle ut avlesningskortene og returnere dem til kommunen i desember samme år. Basert på forbruket som er rapportert, utsteder kommunen faktura for vannforbruket i månedsskiftet januar/februar påfølgende år, med forfall i begynnelsen av mars.

I årene frem til og med 2008 fylte Holmen Slipp ut avlesningskortene i tråd med ovenstående prosedyre og ble deretter fakturert for faktisk forbrukt vann. For årene 2009 til 2011 sendte ikke Holmen Slipp inn avlesningskortene. Vannforbruket for disse årene ble da stipulert basert på tidligere forbruk, og fakturert og betalt som tidligere år.

Det har vært uenighet mellom partene om årsaken til at Holmen Slipp ikke leverte inn avlesningskortene i årene 2009 til 2011 var at avlesningskortene ikke ble mottatt, eller om Holmen Slipp mottok kortene, men unnlot å fylle dem ut og returnere dem. Lagmannsretten går ikke nærmere inn på dette, da det ikke har betydning for rettens avgjørelse.

Det er på det rene at Holmen Slipp mottok avlesningskort høsten 2012 og sendte disse tilbake til kommunen i utfylt stand. Det ble da klart at forbruket av vann vist på bimåleren ved det nordlige inntaket var meget høyt. Bimåleren viste et forbruk – i forhold til det

stipulerte forbruket fra årene før – på 54 621 kubikkmeter. Dette resulterte i en faktura på 713 085 kroner, inklusiv merverdiavgift.

Også måleren som registrerte forbruket til det søndre bryggeanlegget viste et meget høyt forbruk av vann. Måleren viste et forbruk på 12 367 kubikkmeter, som innebar at det ble utstedt en faktura på 161 670 kroner, inklusiv merverdiavgift.

Fakturaene er utstedt 4. februar 2013 med forfall 6. mars 2013. Fakturaene er ikke betalt og utgjør tvistegjenstanden i denne saken.

På grunn av det ekstraordinært høye forbruket ble bimåleren ved det nordlige inntaket sendt inn til kontroll hos selskapet KSB Norge AS. Testen avdekket ikke feil av betydning.

Det var noe kommunikasjon og møter mellom Holmen Slipp og kommunen våren og sommeren 2013. Sommeren 2013 produserte kommunen også kreditnotaer på beløpene i de to fakturaene. Det er uenighet mellom partene om betydningen av disse og om kreditnotaene ble sendt til Holmen Slipp. Dette kommer retten tilbake til.

Før behandlingen i tingretten var det også en viss kontakt mellom partene om et mulig forlik. I tingrettens dom står det følgende om dette:

Saksøkte kom i februar 2014 med forlikstilbud, der man tilbød å løse saken ved at man betalte kr. 200 000,- som fullt og endelig oppgjør. Kommunen avslo dette. Kommunen tilbød i februar 2015 å løse saken ved at saksøkte betalte kr. 300 000,- som fullt og endelig oppgjør, og hver av partene dekket egne kostnader. Saksøkte avslo dette.

Stevning ble tatt ut 26. februar 2015. Rettidig tilsvar kom inn 23. mars 2015. Etter behandling i formannskapet, fikk administrasjonen i mai 2015 fullmakt til å tilby saksøkte å løse saken ved å betale kr. 200 000,- som fullt og endelig oppgjør, hvor hver av partene dekket egne kostnader ved saken. Dette avslo saksøkte.

Asker og Bærum tingrett avsa 20.10.2015 dom med slik domsslutning:

1. Holmen Slipp Eiendom AS ved Greta Zogbaum dømmes til å betale Asker kommune krav på etterbetaling av ikke betalt kommunal vannavgift basert på faktisk forbruk med kr. 518 212,- kronerfemhundreogtattusen- tohundreogtolv, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra 26. september 2013 til betaling skjer.
2. Hver av partene bærer egne kostnader ved saken.

Tingretten la til grunn at målerne hadde vist korrekt forbruk og at kommunens krav dermed var berettiget. Tingretten fant imidlertid at kravene fra kommunen for så vidt de gjaldt vannforbruk i 2009 og 2010 var foreldet.

Holmen Slipp Eiendom AS har anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Ankeforhandling er holdt 10. – 11. november 2016 i Borgarting lagmannsretts hus. Partene møtte sammen med sine prosessfullmektiger. Greta Zogbaum avga forklaring. Det ble avhørt fem vitner. Om bevisføringen for øvrig vises til rettsboken.

Den ankende part, **Holmen Slipp Eiendom AS**, har i hovedtrekk gjort gjeldende:

Kommunen har gjennom sine kreditnotaer frafalt de opprinnelige fakturaene. Fakturaene ble sendt til Holmen Slipp, noe Holmen Slipp har innrettet seg etter. Kommunen kan ikke vekke til live det krediterte kravet ved å utstede nye fakturaer.

Uansett må det beregnede vannforbruket være feil. Enten må det ha vært noe galt med utgangspunktet for stipuleringen, eller så har ikke kommunens målere vist korrekt forbruk. Den målte vannmengden forutsetter at det har skjedd en massiv og langvarig lekkasje som ikke har blitt oppdaget. Dette er usannsynlig gitt den vannmengde det er tale om.

Store deler av kommunens krav er uansett foreldet. Foreldelsesfristen for denne typen krav løper fra det tidligste tidspunkt kommunen kan kreve oppfyllelse, jf. foreldelsesloven § 3 nr. 1. Dette innebærer at fristen begynner å løpe fra det årsskiftet forbruket fant sted. Dette betyr at krav på gebyr for alle år forut for 2012 er foreldet.

Det er nedlagt slik påstand:

1. Holmen Slipp Eiendom AS frifinnes.
2. Asker kommune dømmes til å erstatte Holmen Slipp Eiendom AS' saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett.

Ankemotparten, **Asker kommune**, har i hovedtrekk gjort gjeldende:

Kravet er ikke frafalt. Utstedelsen av kreditnotaene var en intern operasjon for å stanse purringer og renteberegning på de opprinnelige fakturaene. Kreditnotaene ble aldri sendt til Holmen Slipp, som dermed ikke kunne bygge noen rett eller forventninger på dem.

Kommunen har sannsynliggjort at det målte vannforbruket er korrekt. Bimåleren på det nordre inntaket ble undersøkt uten at feil ble avdekket. Det er mest sannsynlig at det store vannforbruket skyldes omfattende lekkasjer på det private ledningsnettet. Dette understøttes av det arbeid Asker Rør gjorde på eiendommen i 2013, samt uttalelser fra Asker Rør i 2013.

Asker kommune har akseptert tingrettens dom for så vidt gjelder foreldelse av kommunens krav på vannavgift for årene 2009 og 2010. Kommunen er enig med tingretten i at foreldelsesfristen for hver termin begynner å løpe når fakturaen for terminen forfaller til

betaling. Dette betyr at for krav knyttet til forbruk i 2011, begynte foreldelsesfristen å løpe 1. mars 2012, mens den begynte å løpe 6. mars 2013 for forbruket i 2012. Stevning ble sendt inn 26. februar 2015, slik at verken kravet knyttet til forbruk i 2011 eller 2012 er foreldet.

Det kreves sakskostnader også for tingretten. Holmen Slipp avviste et forlikstilbud som ville gitt dem en vesentlig bedre løsning enn det som ble tingrettens resultat.

Det er nedlagt slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Asker kommune tilkjennes sakskostnader innen 14 dager fra dommens forkynnelse.

Lagmannsretten har kommet til at anken må forkastes og bemerker:

Har kommunen frafalt kravet?

Det er på det rene at kommunen 7. juni 2013 utstedte to kreditnotaer med tilsvarende beløp som fakturaene fra 4. februar 2013. Holmen Slipp har anført at de mottok disse sommeren 2013 og innrettet seg deretter. Kommunen kan da ikke vekke kravet til live ved senere å utstede nye fakturaer på de samme beløpene.

Lagmannsretten mener at det har formodningen mot seg at kreditnotaene ble oversendt til Holmen Slipp. Konsulent i Asker kommune, Bente Randen, som hadde ansvar for fakturering av krav på gebyr for vann, forklarte for lagmannsretten at kreditnotaene ble utstedt av interne årsaker. Det var en pågående diskusjon med Holmen Slipp om kravet, og man ønsket å hindre at det rutinemessig ble beregnet renter og sendt purringer inntil det kom en avklaring på kravet. Randens forklaring støttes av en fremlagt e-post, også datert 7. juni 2013, fra Randen til regnskapsavdelingen i Asker kommune. Lagmannsretten legger til grunn at denne e-posten relaterer seg til kreditnotaene. I e-posten står det at disse "MÅ IKKE SENDES UT".

Det er heller ingen spor i den senere korrespondansen eller dialogen mellom Holmen Slipp og kommunen om at Holmen Slipp skulle ha mottatt noen kreditnotaer fra kommunen. Det ble blant annet avholdt et møte mellom kommunen og Holmen Slipp 24. juli 2013. Gretha Zumbaum bekreftet for lagmannsretten at hun i det møtet oppfattet at kommunen stod på kravet om at gebyret for vannforbruk måtte betales.

Lagmannsretten legger således til grunn som mest sannsynlig at kreditnotaene ikke ble sendt til Holmen Slipp, og at de kun ble utstedt til internt bruk i kommunen for å forhindre at det ble sendt purringer og beregnet renter. Lagmannsretten konkluderer dermed med at kravet fra kommunen ikke er frafalt.

Er kommunens krav om betaling av gebyr for vannforbruk beregnet korrekt?

Kommunen anfører at den har sannsynliggjort at vannmålerne viser korrekt forbruk av vann. Holmen Slipp anfører på sin side at et forbruk i en slik størrelsesorden forutsetter en så betydelig lekkasje over tid at det fremstår som helt usannsynlig. Det anføres at det er mer sannsynlig at målerne viser feil forbruk enn at en slik lekkasje kan ha skjedd uten at noen har merket det.

Kommunen har anført at kommunens forpliktelse er å føre vann frem til målepunktene på eiendommen. Dersom kommunen kan sannsynliggjøre at den vannmengde det kreves gebyr for har passert vannmålerne, er kommunens krav på gebyr berettiget. Hva som skjer med vannet på eiendommen til Holmen Slipp er ikke kommunens ansvar, og det kan ikke kreves at kommunen må påvise eller underbygge at det har vært en lekkasje på det private nettet.

Lagmannsretten er enig i dette som et generelt utgangspunkt. Når det skal vurderes om det er sannsynliggjort at vannmålerne viser riktig forbruk, kommer man imidlertid ikke utenom også å vurdere sannsynligheten for at det kan ha vært en lekkasje på eiendommen som kan forklare det omfattende forbruket av vann som målerne har påvist.

Det er på målerne i nord det er målt det høyeste forbruket. Vannforbruket fra desember 2007 til desember 2008 ble i bimåleren her målt til å være 619 kubikkmeter. Deretter ble ikke vannmålerne avlest før i desember 2012. Ved avlesningen i desember 2012 viste bimåleren et forbruk for disse fire årene på totalt 56 507 kubikkmeter vann. Dette er et ekstremt høyt forbruk. Fordelt over fire år tilsvarer det omkring 14 000 kubikkmeter i året. Lagmannsretten har fått opplyst at vannet var stengt av seks måneder i året, slik at forbruket tilsvarer omkring 2 330 kubikkmeter i måneden, eller 78 kubikkmeter om dagen. 78 kubikkmeter tilsvarer 78 000 liter. Fordelt over alle de fire årene tilsvarer forbruket dermed 78 000 liter om dagen, 3 250 liter i timen eller omkring 54 liter i minuttet.

Lagmannsretten legger imidlertid til grunn at lekkasjer av dette omfanget ikke i seg selv er usannsynlig. Vannmengden utgjør omkring 1 liter i sekundet. Tore Adamsen, som er faggruppeansvarlig for vann og avløp i Asker kommune, forklarte seg for lagmannsretten. Han opplyste at det i ledningsnettet ikke var uvanlig å se lekkasjer på opp mot 5 liter per sekund. Det uvanlige i denne saken var således ikke at lekkasjen kan ha vært omkring 1 liter i sekundet. Det uvanlige var at totalmengden var så stor.

Som tidligere nevnt ble bimåleren undersøkt av KSB Norge da det høye forbruket ble avdekket. Undersøkelsen viste ingen feil ved måleren. Lagmannsretten mottok forklaring fra Morten Witzøe, som var produktsjef i KSB Norge da testen ble utført. Witzøe forklarte at måleren måler vannmengden basert på hastigheten som vannet passerer måleren med. Dersom det var inngrodde innganger til målerhuset ville måleren kunne vise for høy

vannmengde, fordi vannvolumet som passerte måleren da ville være lavere enn det hastighetsmåleren var justert for.

Holmen Slipp har også innvendt mot testresultatet at det er uklart om testen er gjennomført på riktig måte. Prosedyrene ved gjennomføring av slike tester er at vannmåleren – som normalt står i vann – skal oppbevares i vann fra den blir hentet og til testen er gjennomført. Grunnen til det er nettopp at dersom måleren blir tørr, kan avleiringer i måleren tørke og så løsne og forsvinne når måleren igjen settes i vann og utsettes for vanngjennomstrømming. Testen i vår sak ble gjennomført i mars 2013. Vannet til målepunktet hadde blitt stengt høsten 2012. Holmen Slipp mener derfor at måleren mest sannsynlig hadde stått tørr i flere måneder før den ble testet.

Witzøe forklarte også at dersom det ved testen oppdages avleiringer på måleren, eller den leveres tørr, vil normal prosedyre være at dette bemerkes i rapporten. Det er ikke gjort i dette tilfellet. Holmen Slipp har fremholdt at årsaken til dette kan ha vært at måleren har stått tørr til den ble demontert og så har blitt lagt i vann da den ble fraktet til teststedet. Lagmannsretten utelukker ikke at dette kan ha skjedd, men mener at eventuelle avleiringer i måleren også i et slikt tilfelle ville ha vært oppdaget ved inspeksjon av måleren før testen ble gjennomført.

Lagmannsretten viser også til at hovedmåleren har vist målinger tilsvarende bimåleren. Hovedmåleren er ikke testet. Det er imidlertid lite sannsynlig at begge målerne har vært defekte, og i tillegg har vist det samme, uriktige, vannforbruket.

Lagmannsrettens foreløpige konklusjon er således at det ikke er påvist noen forhold ved målerne i det nordlige inntaket eller ved testen av bimåleren der som gjør at det er grunn til å betvile de målinger som er gjort.

Lagmannsretten går så over til å vurdere om det uansett er usannsynlig at det kan ha vært en lekkasje i ledningsnettets fra det nordre inntaket av et så betydelig omfang som det her er tale om. I den aktuelle perioden gikk vannledningsnettets fra det nordre inntaket over bakken mellom husene og ned til bryggekannten. Derfra gikk vannledningen omkring 30 meter under betongbryggen før ledningen gikk opp til en bygning som ble brukt til blant annet å spyle båter. Under betongbryggen lå vannledningen i et tilførrør av plast.

Det har vært fremlagt fakturaer og arbeidsrapporter som viser at Asker Rør, som var Holmen Slipp's faste rørleggerforbindelse, i 2013 utførte reparasjonsarbeider på tomte til Holmen Slipp knyttet til blant annet vannlekkasjer. Tom Sunde fra Asker Rør forklarte for lagmannsretten at de hadde reparert noen mindre lekkasjer, men at de ikke hadde reparert noen lekkasjer av den størrelsen det her må ha vært tale om. Han hadde en periode trodd at lekkasjen kanskje kunne ha vært fra ledningen under brygga, men den hadde vært undersøkt uten at det ble funnet noen lekkasjer.

I et brev fra Asker kommune til Holmen Slipp datert 16. august 2013 står det blant annet:

Ifølge Asker Rør har det vært store lekkasjer på vannledningen som har gått ut til båthavna. Blant annet var det en stor lekkasje under en av bryggene. Dette vannet rant rett i sjøen.

Brevet var skrevet av Stein Sjødal, som forklarte seg for lagmannsretten. Han forklarte at han hadde blitt kontaktet av Tom Sunde fra Asker Rør i februar/mars 2013. Sunde hadde sagt at de hadde avdekket mange lekkasjer og at han regnet med at det var en stor lekkasje også under brygga.

Vannledningen som gikk under brygga ble skiftet av Holmen Slipp i 2013. De tok ikke vare på vannledningen, slik at det ikke har vært mulig å undersøke vannledningen i forbindelse med denne saken.

Etter bevisføringen er omstendighetene omkring mulige lekkasjer på ledningsnett til Holmen Slipp uklare. Lagmannsretten mener at det ikke i tilstrekkelig grad er sannsynliggjort at det ikke kan ha vært noen lekkasjer på ledningsnett som gjør at målingsresultatene ikke kan legges til grunn. Lagmannsretten viser særlig til at en lekkasje fra ledningen under brygga – dersom det også var brudd i tilførrøret – ville ha medført at vannet rant rett ned i grunnen og ut i havet, og dermed ikke så lett hadde blitt avdekket. Holmen Slipp må også ta risikoen for at ledningen som gikk under brygga nå ikke lar seg kontrollere.

Rettens konklusjon er dermed at fakturaen som knytter seg til vannforbruket fra det nordre inntaket er korrekt og kan innkreves av kommunen. Spørsmålet om kravet er foreldet kommer retten tilbake til nedenfor.

Lagmannsretten ser så på kravet som knytter seg til forbruk fra det søndre inntaket. Også her ble målerne avlest og avlesningskort ble sendt inn til og med desember 2008. For 2009 og 2010 ble avlesningskort ikke sendt inn og forbruket ble stipulert.

Den måleren som målte vannforbruket til bryggeanlegget ble skiftet i mars 2011. Det ble da avdekket et betydelig økt forbruk siden forrige gang måleren hadde vært avlest i 2008. Det økte forbruket resulterte i en faktura på omkring 50 000 kroner, og knytter seg til forbruket målt på den måleren som ble byttet ut i mars 2011. Beløpet på 50 000 kroner ble fakturert i januar 2012. Denne regningen er betalt og er ikke en del av saken.

I desember 2012 ble vannmåleren som hadde blitt installert i mars 2011 avlest for første gang. Den viste da et forbruk på over 12 000 kubikkmeter og ga grunnlag for den omtvistede fakturaen på 161 389 kroner.

Ingen av vannmålerne på det sørlige inntaket har blitt testet. Lagmannsretten viser til at både den måleren som ble skiftet ut og den nye måleren viste et klart forhøyet forbruk hos Holmen Slipp. Lagmannsretten anser det lite sannsynlig at begge målerne har vist feil. Det er dermed mer sannsynlig at det høye forbruket skyldes forbruk og/eller lekkasje hos Holmen Slipp. Retten viser også til at forbruket fra 2013 – da Asker Rør hadde reparert lekkasjer hos Holmen Slipp – er kraftig redusert. Også dette støtter opp om at det ikke kan ha vært noe galt med måleren.

Holmen Slipp har anført at det høye forbruket må skyldes at det har skjedd en ombytning av de to målerne ved det søndre inntaket når forbruket har blitt avlest. Anførselen er ny for lagmannsretten og retten kan ikke se at en slik forklaring på noen måte er sannsynliggjort.

Lagmannsretten har etter dette kommet til at også kravet knyttet til forbruk fra det søndre vanninntaket er berettiget og dermed kan innkreves av kommunen.

Foreldelsesspørsmålet

Holmen Slipp har anført at deler av kommunens krav uansett er foreldet.

Tingretten fant at kommunens krav som knyttet seg til forbruk før 2011 var foreldet. Kommunens krav knyttet til forbruket målt ved det nordlige inntaket var på totalt 713 085 kroner for årene 2009 til 2012. Tingretten fordelte forbruket knyttet til kravet jevnt over de fire årene, og fant således at kravet knyttet til forbruket i 2011 og 2012 ikke var foreldet. Dette utgjorde 356 542 kroner. For det søndre inntaket fant tingretten at hele kravet på 161 670 kroner gjaldt forbruk målt av den nye måleren installert i mars 2011, slik at ingen deler av dette kravet var foreldet. Totalt fikk kommunen dermed dom for et krav på 518 212 kroner.

Tingretten la til grunn at foreldelsesfristen for hver termin begynte å løpe da fakturaen for terminen forfalt til betaling. For kravene knyttet til forbruk i 2011 og 2012 var det henholdsvis 1. mars 2012 og 6. mars 2013. Foreldelsesfristen ble avbrutt ved stevningen datert 26. februar 2015. Dette er innenfor treårsfristen i foreldelsesloven § 2 både for kravet knyttet til 2011 og 2012.

Holmen Slipp har anført at også kravet knyttet til forbruk i 2011 er foreldet. Fristens utgangspunkt er etter foreldelsesloven § 3 nr. 1 den dag da kommunen "tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse". Dette er i følge Holmen Slipp ved avslutningen av hvert kalenderår. Foreldelsesfristen for kravet knyttet til forbruk i 2011 startet derfor å løpe 31. desember 2011, og kravet var foreldet da stevningen ble innsendt i februar 2015.

Lagmannsretten finner det hensiktsmessig først å redegjøre kort for hjemmelsgrunnlag og system for innkreving av vannavgift.

Kommunens rett til å kreve vannavgift fra mottakere av vann fra kommunale vannledninger fulgte frem til 1. juli 2012 av vass- og avløpsanleggslova (lov 31. mai 1974 nr. 17) § 3. Loven ble avløst av lov om kommunale vann- og avløpsanlegg (lov 16. mars 2012 nr. 12), hvor hjemmelen er videreført i § 3. Det er opp til den enkelte kommune å vedta lokale forskrifter med gebyrsatser og bestemmelser om den praktiske gjennomføringen av gebyrene.

Asker kommune vedtok forskrift om vann- og avløpsgebyrer 19. september 1975. Forskriften er sist endret 4. desember 2007. Det følger av forskriften § 8 at det skal betales årsgebyr for vann for eiendom som er tilknyttet det kommunale vannledningsnett, basert på målt eller stipulert forbruk. Forskriften har ingen bestemmelser som presiserer når vannavgiften kan innkreves, eller når innkrevd beløp forfaller til betaling.

Lagmannsretten har fått opplyst at Asker kommune i flere år har fulgt et system hvor avlesningskort blir sendt til abonnentene i november hvert år. Forbruket skal måles og avlesningskortene skal returneres i desember. Kommunen beregner forbruket i januar og sender ut faktura i slutten av januar med forfall omkring 1. mars. Dersom avlesningskortet ikke blir returnert, blir forbruket stipulert og faktura sendes også ut i slutten av januar med forfall omkring 1. mars.

Det ovenstående systemet har også blitt praktisert overfor Holmen Slipp.

Kommunens rett til å kreve vannavgift bygger på et offentligrettslig regelverk. Asker kommune kunne i forskriften om vann- og avløpsgebyrer ha fastsatt når vannavgiften for det enkelte år forfalt til betaling. I så fall hadde det ikke vært tvilsomt at det ville vært starttidspunktet for foreldelsesfristen.

Selv om vannavgiften er basert på et offentligrettslig regelverk, er det tale om en løpende ytelse i et langvarig kontraktslignende forhold mellom kommunen og Holmen Slipp. I Anne Cathrine Rød: Foreldelse av fordringer (3. utgave), side 157 står det følgende om friststart i slike situasjoner:

Dersom partene har et løpende mellomværende, vil det bero på den konkrete avtale når fordringen skal gjøres opp. Avtalen kan være mer eller mindre eksplisitt.

En løpende forretningsforbindelse er ikke i seg selv tilstrekkelig til å forskyve friststart. Men mellom parter med forretningsforbindelse, enten på ubestemt tid eller av lang varighet, vil det ofte være forutsatt gjennom praksis eller ved uttrykkelig avtale at fordringshaverens løpende krav skal betales etter faste rutiner. Det kan for eksempel være at utestående gjeldsposter skal erlegges halvårlig eller kvartalsvis. I så fall vil foreldelsesfristen måtte kunne regnes etter disse rutiner.

I sin doktoravhandling "Starttidspunktet for foreldelsesfrister" (2012), side 120, gir Miriam Skag sin tilslutning til Røeds synspunkter.

Asker kommune har etter det lagmannsretten forstår over lang tid innkrevd vannavgift fra alle sine abonnenter – herunder Holmen Slipp – med forfall primo mars hvert år. Etter lagmannsrettens mening må dette anses som en fast, etablert ordning mellom kommunen og dens abonnenter, herunder Holmen Slipp. Ut fra den ordning som var etablert, mener lagmannsretten at kommunen tidligst hadde rett til å kreve betaling av vannavgiften for 2011, i mars 2012. Foreldelsesfristen for vannavgiften 2011 begynte følgelig å løpe i mars 2012. I og med at kommunen tok ut stevning i februar 2015, er kravet ikke foreldet.

For fullstendighetens skyld nevner lagmannsretten at i en dom fra Borgarting lagmannsrett av 8. mars 2016 (LB-2016-19869) konkluderes det med at starttidspunktet for foreldelsesfrist på vannavgift løper fra kalenderårets slutt. I den saken var det imidlertid ikke etablert en fast praksis med utsendelse av faktura med fastsatt forfallstidspunkt. Dommen gir derfor begrenset veiledning til vår sak.

Holmen Slipps anke må etter dette forkastes.

Sakskostnader

Asker kommune har vunnet saken for lagmannsretten fullt ut og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd krav på å få dekket sine sakskostnader. Lagmannsretten kan ikke se at unntaksregelen i tredje ledd får anvendelse. Kommunens prosessfullmektig har fremlagt en kostnadsoppgave på 270 906 kroner inklusiv merverdiavgift. Prosessfullmektig for Holmen Slipp har protestert på størrelsen på kostnadsoppgaven. Lagmannsretten viser til at saken for lagmannsretten har vært mer tilskåret og konsentrert enn for tingretten. Selv om retten tar høyde for at det kan ha gått noe tid med til diskusjoner mellom partene for å bli enige om faktiske og rettslige forhold, mener lagmannsretten at kostnadsoppgaven overstiger det som kan anses som nødvendige kostnader. Retten mener at et beløp på 200 000 kroner, inklusiv merverdiavgift, er et passende beløp.

Asker kommune har også krevd sakskostnader for tingretten. Tingretten konkluderte med at hver part skulle dekke egne kostnader ved saken. Tingretten la til grunn at ingen av partene hadde vunnet saken "fullt ut eller i det vesentlige", jf. tvisteloven § 20-2 første og annet ledd. Tvisteloven § 20-2 fikk derfor ikke anvendelse.

Tingretten mente at kommunen hadde fått "medhold av betydning", jf. tvisteloven § 20-3. Tingretten kunne imidlertid ikke se at det forelå tilstrekkelige "tungtveiende grunner" som tilsa at Holmen Slipp skulle pålegges å erstatte alle eller deler av kommunens sakskostnader. Tingretten viste til at det forhold at Holmen Slipp avslo kommunens forlikstilbud talte for å ilegge dem kostnadsansvar. Tingretten mente imidlertid at styrkeforholdet mellom partene med tyngde talte mot å idømme sakskostnadsansvar. I og med at deler av kravet var foreldet, mente tingretten også at Holmen Slipp hadde god grunn til å få saken prøvd.

Etter lagmannsrettens syn kan det se ut som om tingretten har lagt for lite vekt på at Holmen Slipp avslo et forlikstilbud som ville gitt dem et vesentlig bedre resultat enn det som tingrettens dom går ut på. På den annen side fremstår omstendighetene omkring forlikstilbudet som noe uklare for lagmannsretten, selv om Holmen Slipp ikke har bestridt fremstillingen som er gitt om dette i tingrettens dom. Under en viss tvil har lagmannsretten kommet til at den ikke finner grunn til å endre tingrettens kostnadsavgjørelse.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Holmen Slipp Eiendom AS til Asker kommune 200 000 – tohundretusen – kroner innen to uker etter forkynnelsen av denne dommen.

Christian Lund

Eirik Akerlie

Erik Melander

Dokument i samsvar med undertegnet original.
Katarina Stokke, signert elektronisk.